

semena še le o 3 létih debelost navadniga krompirja doseže, — de se nar obilniši pridelk zadobi, ako se celi krompir srednje debelosti sadi, — de med 62 plemeni se je rudeče-višnjevo-pisano pléme nar rodovitniši skazalo, — in de ga za krompir, kakor tudi za repo ni boljšiga gnojá, kakor je rožnina (Hornspäne); kjer se je krompirju z rožnino gnojilo, je bil pridelk štirikrat veči. — Zastran reje murvinih drevés in svilodov (židnih gosenc) se je oznanilo, de je družba to léto 11000 drevés prodala; več mož je bilo pohvaljenih zavolj pridniga obnašanja v reji murvinih drevés; z radostjo smo slišali tudi gg. učitelja Kodermana in Mussi-a imenovati. V Gradcu se morajo redoma vsi šolski pripravniki (Praeparandi) podúka v reji murbinih drevés in svilodov vdeležiti. (Kdaj se bo pri nas kaj taciga koristniga vpeljalo?) — Nekteri predstojniki podružnic (memo gredé moramo povedati, de so vse podružnice svoje namestnike v zbor poslale) so razložili storjene skušnje. Poslednjič so bile volitve odbornikov in tajnika. G. Dr. Hlubek, mnogozasluženi mož za kmetijstvo sploh in za Štajarsko kmetijsko družbo še posebno, je bil tajnik izvoljen. Gospod nadvojvoda, ki so bili vodja vsih pomenkov, so sklenili zbor s prijaznim ogovorom. Po zboru (ob 3 popoldne) smo šli vsi skupej h kosilu, pri katerim so tudi svitli nadvojvoda pričujoči bili. Po navadi so se napijale zdravice, de je donelo po celi izbani. Med „Vivat“ in „Hoch“, so se razlegali tudi verlih Štajarskih Slovincov krepki glasi „živijo“ krog in krog. Tako je prav, de Slovenec nikjer svojiga miliga jezika ne zataji!

(Konec sledi.)

Krajske kmečke tobačne pipe napravijo raka na ustnicah.*)

Skušnje v Ljubljanski bolnišnici kažejo, de je število rakovih od nekdanj silno veliko; v poslednjih 60 létih je bil med 60 bolniki eden rakov; med rakovimi pa je imel vsaki tretji raka na ustnicah.

Ta več kot pol stolétja stara prikazin je Krajski deželi vlastna; toraj mora tudi uzrok iméti, ki je tudi tej deželi vlasten. Krajski kmetje imajo namreč navado, iz majhnih lesénih, s bakram (kufram) okovanih pipic tobak piti, ktere imajo silno kratke cevke, tako sicer. de se ustnice lahko okova dotikajo. Ker je vedno oślinjen, mora bakreni okov tim več zlo občutljive in s tanjko kožico pokrite ustnice razjedati, ker je zavoljo tobaka, ki se iz pipe brez vodnjaka pije, slina sama zlo ojstra. To napravi sčasama raka, kateri nar rajši spodnjo ustnico prime. To misel pa še zlasti to poterdi, de je bilo med 142 bolniki z rakam na ustnicah 127 možkih, in le 15 ženskih, in de so bili ti možje večidel kmetje, delavci, tesarji, gostači, hlapci, in torej ljudjé, pri katerih se imenovane pipice največkrat vidijo, s kterimi še clo v bolnišnico pridejo.

Če se pa pomisli, de se mnogo tacih bolnikov iz strahu pred zdravnikovim nožem, ali goljufani od nevednih mazačev, ali clo ne, ali pa še le takrat na tukajšno bolnišnico obernejo, ko že ni več moč pomagati, in de drugi, kterim se bolezen verne, nad umetnostjo obupajo in tako zapušeni svojim domačim ljudém nadlego in še clo nevarnost delajo, se da iz tega posneti, kako pogostama je ta bolezen po deželi in kako nevarni so njeni nasledki.

Naj se tedaj gosposke, duhovni, župani, zdravniki in ranocelniki z združenimi močmi prizadevajo, kakor morejo, in zlasti s primernim podučanjem ljudstva

*) »Novice« so že v 1. tečaju 1843 v listu 36. pod nadpisam: »Nekaj za moje rojake, ki tobak pijó« — in potem spet v 4. tečaju 1846, v listu 47. pod nadpisam »svarilo kmetam, ki tobak pijejo« ravno to opominovale, kar se bere v pričujočim sestavku zopet poterjeno. Vred.

na deželi rabo kratkih lesénih, z bakram okovanih pip odpraviti, ki so zdravju tako škodljive.

Priporočilo.

V stanišću slavjanskega društva v Terstu, pri g. J. Lerherju v Ljubljani, in pri g. J. Leonu v Celjovcu se dobijo:

Jadranski Slavjan, podučiven list, 6 zv. (19 pol) po 1 gold.; — Razgovor B. Bossuet-a o državah, poslovenil M. Verne, po 20 krajc.; — Detovodsko potovanje v Krajclingu, jeseni 1840, po 15 krajc., (poslednje dvoje ste v Terstu po 5 krajc. boljši kup.)

Slavjansko društvo meni s temi prvimi cveticami svojega proletja željem iskrenih rodoljubov po svojej moči vstreči, in jih prijatljem svoje domovine ponudi, naj jih tudi vpletejo v krasni venec mlade se zbuječe Slovenije. »Slavjan« je častito preznanje najšel, ki se mu lepo in prijazno zahvali. S radostnim sercam smo nektere njegovih sestavkov v »Novicah« in v slovenski »Čbeli« brali.

To nam daje upanje, da bodo verli Sloveni, ki jim je mar za prosvetje svojega naroda, v podporo našega početja radi nekoliko krajcarjev pogrešili, in si jedne ali druge rečenih knjižic kupili.

To bo nam dalo tudi moč, znovič se v naše lepe perivoje in livade podati, in kar bomo nabrali, dragim prijatljem priobčiti.

Imenovane knjigoteržce smo tudi pooblastili »Slavjana« jakim slovenskim učiteljem zastonj podeliti.

Od slavjanskega društva v Terstu 13. grudna 1850.

S. R.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz doljniga Štajarskiga (H). Pretekli mesec sim po Savinski dolini potoval, in serce me sili, da Vam, kar sim posebniga vidil ali slišal, nekoliko pišem. V Celji sim očitne porotne sodbe poslušal. Dopadlo mi je, kako vitez g. Acula gladko in lepo slovensko govori; dopadlo, kako resno se g. Mulaj, državni pravdnik, obnaša; ali pa niste pervi razsodbi g. porotnikov nad tistima dvema ženskama, od kterih se je mislilo, de ste novorojenčke umorile, premilostljive bile, si ne upam razsoditi. — V Stražneku, nekim gradiču med Brasločah in Gomilskim, sim vidil in slišal nov inštrument, iznajden od slavniga orglarja Alojzja Hörbiger, ki ga (antropogloson) človekoglasnik zato imenuje, ker neke pišali človeku podoben glas imajo. Ne sila prostoren, okoli 4 čevljev visok in tri in pol čevljev širok, ima kot orglje klavijaturo s 5 1/2 oktavami in 4 premembami; nar nižji glas ima, kakor v orgljah, 16 čevljev visoka pišal F, in naj višji glas G; pišali so iz cina, pakfona in mesinga narejene; prav milo pojejo, in glasi so močni pa tudi tihi (crescendo et descendo) če se koliko kaj z ного pritisne. H petju, posebno veliki tedin, bi ta inštrument gotovo še prijetnejši se prilagal kot fisharmonika. Hörbiger misli ta inštrument v večih mestih pokazati, in sčasama ga še bolj popolnoma sestaviti. — Domú vernivši sim v neki soseski vidil nov strop na hišo devati, ktera je že več lét strehe pogreševala, kakor ga kozole še dandanašnji nima. Začudim se, in rečem: no lejte! nemarni možák se poboljša! Smehlaje mi na to sosed pové, da so posestnika razterganiga poslopja, ko družiga ni bilo, ki bi bil pisati in brati znal, za župana zvolili; in ker je sosede sram, da bi njih župan v taki razderti bival, so mu škop in drugih pomočkov brez plačila ponudili, samo da bi si svoje poslopje popravil. Vidite, da županijstvo tudi svoj dobiček ima — in tako je vsim pomagano. — Na zadnje sim še eno smešnico slišal. Okoli mize neke oštarije je pet kmetov s enim teržanam sedelo, in teržán je pšenico kupoval. Ko s enim kmetam

že skoraj barantijo stori, opomne drugi kmet rekoč: boter! pokaj bi zdaj pšenico prodavali, spomladi pa bomo morali žita kupovati? Bedak! — zakriči boter — od kod pa bom denar dobil, spomladi žita kupiti, ako zdaj pšenice ne prodam? in je teržanu v roke segel. — Sploh se ljudje bojijo, da bo čez zimo veliko pomanjkanje postalo in huda lakota pritisnila. Klaja pri živini nič ne tekne, in ljudje so že zdaj pri pičlim. Bog se usmili, in ljubi mir ohrani, sicer bo nadloga še več. — Popisovanje vojaških novincev se je pri nas brez vse spotike doveršilo, in za našo sošesko smo že štiri vha-jače v vojaštvo odrajtali.

Iz Kamniške okrajne. Na tudi v „Novicah“ omenjeno prošnjo šestih županov, ki so jo visocimu deželniemu poglavarstvu predložili, da naj jim kantonsko poglavarstvo po slovensko dopisuje, ker nemškiga ne razumejo, so dopisi častitiga kantonskiga poglavarstva do teh 6 županov zdej zvesto slovenski; kakó se pa drugod godí, ne vémo — upati je, de se bo povsod pravica spolnila. — Ko bo nemško-slovenski del slovarja, ki ga slovensko društvo izdeluje, dokončan, naj skerbi slavno društvo, da se koj natiskovati začne. Bog nas varuj tiste nesrečne odlašavske misli, ki se rada v glavo riže, rekoč: počakajmo, bo ta ali uni še pred svojiga natisniti dal; bomo vidili kaj bo napravil, in potlej lahko iz njegoviga dela to naše popboljšamo. To misel sim pri nekemu zapazil, ki ga že 15 lét, kar jez vé, nekaj moti, in še danes ta dan ga tako moti, kakor tačas, ko ga je začela, in motila ga bo blezo do groba. H slovenskim litanijam bi bilo med drugim to dostaviti: „Od odlašanja pri izdajanji slovenskiga slovarja, reši nas o Gospod!“

Iz hribov Ljublj. okrajniga poglavarstva 10. t. m. (P.) Gospod komisar, od Ljubljanskiga okrajniga poglavarja poslan, pride v hribovsko županijo — na popis fantov za novake ali novince na vojsko, kateri pa slovenšino s težavo le za silo lomi. Na popis prideta s županijskima svetovavcema vred novi in tudi poprejšnji župan, ktera oba tudi nemško znata. Tedej pokazati, de znata več, ko hruške peč, jo začneta z gospod komisarjem po nemško rezati; županova svetovavca pa sta jih debelo gledala; ali kmalo se oglasi eden izmed svetovavcov rekoč: „mi dva tega jezika ne razumeva; ker ste začeli v jeziku nama neznanim govoriti, nimava nič tukej opraviti, tedej greva domú.“ In, lejte, ko bi odrezal, je nemškovanje omolknilo, in začel je gospod komisar slovenšino, kakor je mogel in znal. — Ko bi se tako po izgledu našiga svetovavca povsod Slovenci svojih svetih pravic poprijemali, bi o kratkim vsi gospodje vradniki med Slovenci gladko slovenšino govorili in pisali. Scer nam je pa ta prigodba veselo znamenje, de že tudi hribovci od cesarja podeljene pravice zapopa-dejo in jih spoštujejo, kakor gré.

Novičar iz mnogih krajev.

Znano je, de na Ogerskim, Horvaškim, Slavonskim, Erdeljskim, vojvodini Serbski in Temeškim Banatu je dosihmal tobak sejal in prodajal, kdor ga je hotel. Ker pa imajo po vstavni vladi po vsih deželah našiga cesarstva enake postave veljati, ne de bi nekatere dežele

kakošne posebne pravice imele, druge pa ne — so dali cesar na nasvèt svojih ministrov 29. dan listopada t. l. novi patent, po katerim imajo v omenjenih deželah imenovane predpravice jenjati, in 1. sušca 1851 začasna nova postava v djanje stopiti, po kateri prevzame cesar samoprodajo (monopol) tobaka. V tem patentu je tudi ukazano, de naj se vse stori, de se bo 1. maliga serpana 1851 medmejni dac in dacne vradije med Ogersko in družimi deželami odpravile, de bo potem vse blagó prosto iz ene dežele v drugo šlo. Kdor bo hotel prihodnjič v imenovanih deželah tobak pridelovati, bo mogel dovoljenje od cesarja zadobiti; ga bo smel le na tistih zemljiših sejati, ki mu bojo zato dovoljene, in celi pridelk (se vé proti plačilu) bo mogel cesarskim tobakarijam odrajtati. Tudi prodajanje tobaka po mestih in deželi bo, kakor pri nas, le tistim dovoljeno, ki bojo imeli pravico zató. V tem patentu je razložno rečeno, de po ti novi postavi se nima pridelovanje tobaka nikakor zaterati ali manjšati, ampak perdelovanje in prodajanje le tako v red djati, kakor je po družih deželah, in kakor dobiček veljeva, ki ga bo država iz samoprodaje vlekla (dosihmal je samoprodaja tobaka 13 milijonov gold. državi dobička donesla, prihodnjič po novi postavi ga bo še veliko več.) — De je za zdaj mir med našo in Prajsovsko vlado gotov, kaže povelje našiga cesarja od 12. t. m. v katerim z veliko pohvalo poslovi velik del armade, namreč, vse četerete, brambovske in graničarske bataljone, ki se bojo domú podali. Tudi maršal Radecki je prejel zahvalno pismo za svojo pripravljenost, de je na prvi poklic berž na Dunaj perhitel; v pondelj je prišel slavni maršal že v Ljubljano, od kodar se je včeraj spet na Laško podal. Tudi od bana Jelačića se sliši, de se bo kmalo v Zagreb vernil. — Ravno ta dan, ko je avstrijski cesar veliko armade poslovil, je tudi to storil Pruski kralj. — Sliši se, de bo tudi nabera vojaskih konjjenjala. — V mnogih časnikih se želje razodevajo, de naj bi ministerstvo zdej — ob času mirú — postave zavolj brambovcov po ravnopravnosti v red djalo, ker dosihmal na Laškim in v Ogerskih deželah niso brambovcov nabirali, kakor v družih deželah. — Ministerstvo se nek zdaj resno posvetuje, denarne zadéve našiga cesarstva v red djati. — Na Dunaji in v Dalmaciji so zapazili veliko cinastih dvajsetic; v Sebeniku so unidan nekiga kupca živine zasačili, ko je ravno cinaste dvajsetice turškemu kmetu za kupljeno živino štel. — Konec tega leta jenjajo stari bankovci po gold. in 2 gold. —

Naznanilo.

Kupovanje slovenskiga koledarja polajšati, ki ga je g. Miroslav Vilher na svitlo dal, je zdej cena na 12 krajc. ponižana.

Sporočilo slovenskim vinorednikam,

ki ga je naš neutrudljivi rodoljub, g. fajmošter Vertove spisal, podamo danes v dokladi častitim naročnikom »Novic« brez plačila. Naj bi to sporočilo, ki je zares beseda o pravim času, padlo na rodovitno zemljo!

Današnjemu listu je pridjan 39. dokladni list.

Povabilo na naročilo Novic.

V poslednjim listu smo priložili poseben povabilni list za naročilo „Novic“. Ker tega povabila v celi obširnosti ne moremo trikrat ponoviti, kakor je scer pri časopisih navada, naznanimo danes le to: naj bi g. naročniki naročilo še ta mesec opravili, de bojo o novim létu „Novice“ zaporedama dobivali. Kar pa poštnino za naročivne pisma vtiče, je ravno zdej ministerstvo kupčije ukazalo, de se ima poštnina za vse tiste pisma odrajtati, ktere naročajo časnike za prihodnje léto.

Vred.

Zavolj veliciga praznika v sredo pridejo prihodnje Novice že v torek popoldne na svitlo.